

Nr 3 2001

Ett internationellt förbund? Lyckad träff i S:t Michel leder till nytt samarbete med Englands "evacuees"

S:t Michel tog emot över 200 krigsbarn med värme och glad stämning. Marskalk Mannerheims ande svävar fortfarande över högkvarterstaden.

Vi fick knyta närmare bekantskap med Dr Martin L. Parsons, ordförande för de engelska "evacuees", krigsbarnen.

Det kan leda till bildandet av ett internationellt krigsbarnsförbund – om vi är mogna för ett sådant steg.

Sidorna 3 och 10.

Pirjo Vasara spröd glädje och gemyt när hon sålde "högkvartersepsar" i S:t Michel.

Foto: Kai Rosnell

Vad hände med Kittilä-barnen?

**Sid.
4-5**

Foto: Kai Rosnell

Reino Lamminheimo i Kungälv har en ovanlig plaket som hans fosterfar fick efter kriget. Varifrån kom plaketten?

Reino tackar sin fostermor: "Du räddade mitt liv"

Han var fem år gammal och vägde femton kilo när han blev hämtad på Göteborgs Central en kväll i maj 1942.

Vem var han? Hur hade han kommit till Göteborg? Vem hade skickat honom?

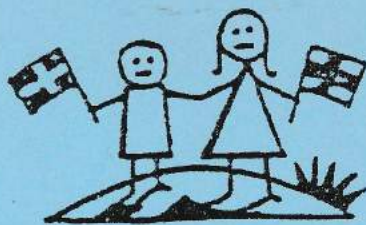
Det krävdes omfattande efterforskningar för att få fram uppgifterna.

Fortfarande letar Reino Lamminheimo i Kungälv efter upplysningar om färdvägar och tillfälliga vistelseorter.

Men han vet var han hamnade i Göteborg. Och han tackar sin fostermor Gun Weissenrieder för att hon räddade hans liv.

Sidan 11.

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

Äntligen har MedlemsNytt fått sin policy formulerad:

Tidningens uppgift är att allsidigt belysa krigsbarnsverksamheten under och efter kriget, dess orsaker och följder, att ge röst åt medlemmarna, samt att informera om verksamheten inom och utom föreningarna.

Det är vad tidningen gjort hittills. Det är vad vi tänker fortsätta med.

Policyn fick sin formulering vid ett redaktionsmöte i Gävle 12 augusti, i samband med RFK:s styrelsemöte.

Samtidigt beslöts att utöka redaktionen med två personer, med främsta uppgift "att hjälpa till med grovsorteringen av materialet, samt att fungera som idéspruta och bollplank". Men naturligtvis också att själva skriva i tidningen.

Härmed inbjuder vi medlemmarna och lokalföreningarna att föreslå lämpliga personer! (Det är en fördel om kandidaterna själva är intresserade av uppgiften!)

Som framgår av innehållet har redaktionen sett sig tvungen att ställa över utlovat material, t ex den översikt över lämpliga forskningsämnen som planerades till detta nummer. Förhoppningsvis kommer den med i nästa nummer.

Framför allt från Finland har tidningen fått kritik för att innehållet är alltför negativt till krigsbarnsrorelsen: det fanns ju ändå så oerhört mycket som var positivt!

Vi eftersträvar balans, men varje krigsbarnsöde innehåller både positiva och negativa inslag. Vi vill inte förtiga det negativa. Vi vill inte göra en "jultidning". Vi vill engagera läsarna och stimulera till debatt.

Detta nummer innehåller i alla fall två artiklar med övervägande positivt innehåll: reportaget om Veikko Vesala i Färgelanda samt Reino Lamminheimos tack till sina fosterföräldrar. Men också upprörande tragiska händelser som den stora evakueringen från Lappland i september 1944 får en belysning.

Det finns många bland oss som inte har en aning om vad som egentligen hände "hemma" i Finland medan vi levde "sötebrödsdagar" här i Sverige!

Sköt om er!

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i september 2001.

I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Ett internationellt förbund?	3
Vad hände med Siiri?	4
Barnen från Kittilä	5
Veikko Vesala, tekniskt geni	6-7
Thriller med krigsbarn	7
Doris dilemma: Vem ska man älska mest?	8-9
Resan, dagsvers	9
S:t Michel vårdar sina minnen	10
Ett barn, en familj, en plakett	11
Enkäten analyseras	11
Danmarksträffen. Kemi-jubileet.	12
Nazismen avslöjad. Konst i Stockholm	12
Inlägg, debatt	13
Årsmötesprotokoll	14
RFK-info. På gång i lokalföreningarna.	15
Sinikka: Ta vara på våra erfarenheter!	16

I nästa nummer:

Forskningsobjekt?
Krigsbarn i österled.
Nya böcker.
Fler berättelser - och dikter!!!

Tänker du flytta?

Meddela redaktionen - annars missar du tidningen!

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i slutet av november, deadline 19 nov.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 60:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland FIM 50:-- till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Efter årsskiftet sker betalningen i Finland med Euro. Preliminärt pris för en årsprenumeration är satt till åtta (8) Euro, att betala enligt ovan.

Obs! Någon postgiro- eller bankgiroblankett sänds inte med!

Redaktionen för MedlemsNytt:

Irja Olsson, ansvarig utgivare, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009. E-post: kai.rosnell@home.se

Gunnar Sältin, Odengatan 47, 4 tr, 113 51 Stockholm. Tel: 08-6731869.

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post: gui-sture.emmanuelsson@telia.com

— Ordföranden har ordet: —

Gävle, september 2001

Kära vänner!

Den 11 september och det fruktansvärda terrordådet i New York kommer att inristas i mitt minne för all tid framöver. Bilder av nerrasande skyskrapor, stendamm, aska, brand, och panikslagna människor fångade i de sargade husen, flyttade mig brutalt tillbaka till 1940-talets Kemi, i Finland.

Då satt jag instängd på en skola i stadens centrum, mitt emot friendens högkvarter, hörde bombningarna, exploderande granater, flyglarm, såg de vuxnas rädsla och hjälplöshet. Vi kunde inte fly, inte komma undan, utan satt som gisslan, levande buffert, för att finska armén inte skulle rikta elden mot tyskarnas huvudkvarter.

De minnena väcktes åter till liv av bilderna från terror och död på Manhattan. Det var vittnesmål från en krigsskådeplats.

Aldrig mer krig, sade man efter andra världskriget, men efter det har det utkämpats otaliga krig världen över och våldet riktar sig mer och mer mot civila, kvinnor, barn och de äldre. Ingen vet hur många oskyldiga civila som ska dö i vedergällningarna som antagligen följer.

Vi har inte blivit klokare av de gångna krigen och vetskapen att våld föder mer våld. Ska världen bli mindre öppen i fortsättningen, det vet vi inte, men jag hoppas att så inte blir fallet, utan att våra barn och barnbarn och kommande generationer ska få en tryggare, öppnare och mer demokratisk värld att leva i. Och aldrig behöva uppleva krig.

Händelserna i USA satte punkt på en annars så varm och fin sommar, med många stimulerande möten. Ett av

dem var riksmötet i Hilleröd, en glad träff med Finneborn i Danmark.

Finlands äldsta krigsbarnsförening i Kemi fyllde tio år. I samband med det invigdes högtidligt i kyrkan föreningens egen flagga som är skapad av bildkonstnären Eila Leminaho. Jag hade glädjen att få delta i firandet.

Nordiska krigsbarnsmötet i S:t Michel var välplanerat och väl genomfört, med många intressanta händelser och ämnen. Ett av dem var dr. Martin L. Parsons redovisning om evakueringarna i England under andra världskriget och dess följder för de inblandade, särskilt för barnen.

Martin L. Parsons planerar ett internationellt arkiv vid universitetet i Reading, nära London. Där skulle all seriös forskning om barnflyttningar vid krig samlas. Om det finns en utförligare artikel i tidningen.

Tillsammans med Centralförbundet för krigsbarnsföreningar i Finland skissar vi på ett minnesmärke till Haparanda. Det var ju via Haparanda som de flesta av oss kom till Sverige. Tidsmässigt kan projektet bli verklighet tidigast år 2004.

Nu ser jag främst fram emot vårt eget riksmöte i maj.

Då fyller riksförbundet 10 år och jag väntar många gäster och vänner till Gävle. Om det mötet ska vi berätta mer i nästa nummer av MedlemsNytt.

Ha en skön höst!

lgja

Ett internationellt Krigsbarnsförbund?

Är vi mogna för att bilda någon sorts "International Federation of Evacuees and War Children"?

Förkortat "Interfew"?

Dr Martin L. Parsons från Reading University utanför London framkastade tanken på en internationell organisation för krigsbarn under sitt besök i S:t Michel. Fast han hade inget namnförslag. (Benämningen här är bara ett hugskott.)

Parsons är ordförande för den engelska motsvarigheten till våra krigsbarns-riksförbund, den ende (tillsammans med sin dotter) som inte själv varit en "evacuee".

Parsons idé är att ett internationellt förbund skulle kunna agera glo-

balt och med en större tyngd för att förhindra att nya krigsbarnssituationer uppstår. Vi skulle också kunna få bidrag till verksamheten från överstatliga organisationer (EU t ex).

Parsons vill också göra sitt universitet i Reading till ett centrum för krigsbarnsforskning. All litteratur rörande krigsbarn skulle samlas där, tillgängligt för alla.

På vilket språk?

Språket utgör inget problem, hävdar Parsons. Universitetet har mycket god kapacitet när det gäller översättning.

Han vill gärna se representanter för krigsbarnsförbunden i Sverige, Finland och Danmark till ett möte i

London till våren för att diskutera vidare.

På tal om medlemskap – vi har ju en generös formulering i stadgarna: medlemskap ges även för "...andra med intresse för och anknytning till de finska krigsbarnen".

Så liberal är man inte i Finland, men där vill förbundsstyrelsen ha en mjukare skrivning så att även icke-krigsbarn kan bli medlemmar. Det finns motstånd mot den idén bland krigsbarnen.

Vad säger våra medlemmar om dessa frågor?

Tidningen välkomnar en debatt!

Kai Rosnell

Vad hände med Siiri?

– Hur kom jag till Sverige? Vad hände mig egentligen?

Siiri Rudrich har mängder med minnesfragment från sin barndom, men inget sammanhang.

Hon vet att hon hette Siiri Liisa Takalo, född 21 januari 1940 i Kittilä. Mor var **Hona Esteri**, (f. 7/2 -09) och far **Erkki Alvari Ukkola** (f. 24/9 - 13), kusin till en senare olympisk guldmedaljör i brottning!

Arvet försvann

Fadern stupade i augusti -41.

– Han var rik, ägde en stor renhjord och hade testamenterat allt till mig. Men jag har inte fått någonting. Jag har varit totalt rattslös!

– Jag bodde hos mormor och morfar i Pokka, Kittilä. Pappas morfar hette **Pokkaniemi**, han lärde hela Lappland att läsa och skriva. Han lärde mig också, berättar Siiri. – Han gav mig en ABC-bok.

Hösten 1944 utbröt Lapplandskriget; Finland skulle driva ut de tyska trupperna, som retirerade norrut och brände allt i sin väg men dödade inte civilbefolkningen.

Lämnades vid vägkanten

Människorna flydde i stora skaror över Torne-Muonio älv till svenska sidan. Kvinnor, barn, åldringar, hästar, kärror, boskap. Från Kittilä är det cirka 60 km till gränsälven.

– Vi var på flykt. Jag skulle åkt hästskjuts men fick inte plats, fick gå i stället. När jag inte orkade gå längre lämnades jag vid vägkanten av min morbrors fru (**Elma Takalo**). Hon hade väl fullt upp med sin egen pojke. Ingen ville bära mig så jag måste ta ansvar för mig själv och följde på något sätt med flyktingströmmen.

– Jag måste ha somnat. Jag hittades av några tyskar – de var annorlunda klädda, talade ett annat språk. De gav mig chokladbitar och satte mig på ett lastbilsflak, de hjälpte mig att fly alltså. Där var också en finsktalande pojke och frågade om jag hade några släktingar med. Jag satt tyst, sa ingenting, hade ju ingen släkting där.

Skitig, egensinnig

– Så kom jag till en flyktingför-

Siiri Rudrich vill gärna veta vad som hände henne när hon vid 4,5 års ålder följde flyktingströmmen från Lappland till Sverige.

läggning nästan, jag vet inte var. Då kände jag mig ännu ren. Jag gick där och ville gå hem men visste inte åt vilket håll. Någon hittade mig, främmande människor, jag var väl chockad, blev som en vildkatt, sprang iväg igen. Människorna trodde nog jag var nån zigenarflicka, jag var skitig, egensinnig.

Hur hon till sist hamnade på Ljusdals lasarett vet hon inte. 22 november blev hon inskriven på Läns-lasarettet i Ljusdal som "Lea" Takalo.

– Lea kommer nog av "kliä", det kliade överallt på mig, jag har väl försökt säga det.

Mormor fann henne

På sjukhuset blev hon, knapphändigt, registrerad som "krigsbarn".

– Jag vet inte om människorna som flydde från Nordfinland över huvud taget registrerades vid gränsen. Men det var nog lätt för en liten fyraåring att slinka emellan osedd.

Mormor fick höra att Siiri "försvunnit" och började efterlysa flickan både i Finland och i Sverige, och till slut kom myndigheterna underfund med vem hon var. Så mormor kom, via Vilhelmina, och hämtade hem "sin lilla flicka".

När vi kom hem till Kittilä stod huset kvar, men det var plundrat. Där fanns bara ett bord och en enda kaffekopp.

Jobbade för mamma

När hon var sex år hämtades hon "hem" till mamma.

– Jag blev "piga", fick ta hand om mina nya halvsyskon och sköta alla "grovgörot". Någon skola var det inte tal om – jag kunde ju redan läsa och skriva!

Från 13 års ålder jobbade hon som kock, i moderns namn. Modern behöll inkomsten.

I vuxen ålder återvände Siiri till Sverige, gifte sig med en flygplanspurser, har utbildat sig och arbetat med dataelektronik, bokföring och på bank.

Hon är ändå glad, skulle kunna beskrivas som "ekorrpig", har livliga ögon. Hon har fått resa mycket och se världen.

– Men jag skulle gärna vilja veta var jag varit den där tiden, vad som hänt mig. Jag vet att någon ville adoptera mig. Vem var det? Och varför blev jag intagen på lasarettet? Varför får jag inte se sjukjournalen?

Kittilä-barnen drabbades hårt av epidemier i flyktinglägren

Det finns en minnessten i Kittilä till minne av dem som dog under evakueringen 1944-46.

Den innehåller 138 namn, av dem 92 barn under 18 år.

På kyrkogården i Vilhelmina finns en minnessten över de 31 finska barn och 5 vuxna som är begravda där.

Över tusen i Vilhelmina

Thyra Hansson, 76 år, arbetade som tolk i flyktingförläggningen.

– Det var över tusen flyktingar inkvarterade här i Vilhelmina, i skolorna, i församlingshem. Prästgården blev daghem med 30 personer, där var fem mammor och många spädbarn. Man var nästan aldrig ledig, berättar hon.

I januari 1945 drabbades förläggningen av en epidem. Det var främst barn som insjuknade.

De fick magsjuka, diarré, med hög feber. Det gick på några dagar. Doktor **Björkman** var ensam läkare här då, men när tidningarna började skriva om epidemin kom det fler läkare.

Tålde inte maten?

Symptomen tyder på paratyfoid (paratyfus) eller liknande. Men exakt vad som orsakade epidemin är okänt.

– Det spekulerades i att barnen inte tålde maten, minns Thyra Hansson.

Mjölkade korna på vägen

Vilppo Jonsson (f. Väitalo) kom med flyktingströmmen från Kittilä och minns flykten "som i går":

– Vi gick från Kittilä i många dagar, vi mjölkade korna som vi hade med oss på kvällarna och fortsatte på morgonen. När vi kommit över färjan över Muonio älv till Sverige fick vi lämna korna där och åka på lastbilsflak täckta med presenningar i flera dagar, vi visste inte vart, inte hur länge vi var på väg, vi var instängda.

– Vi som var över 18 år, jag hade just fyllt 18, fick hjälpa till i skolan i Vilhelmina där man samlade ihop de finska barnen. Där arbetade jag hela

tiden och när de sedan reste hem igen stannade jag kvar. Jag minns den hemska epidemin, barnen dog som flugor. På en vecka dog 27 barn. Sedan skickade man iväg barn till andra ställen, Kusfors till exempel.

Vilppo var inte den enda som blev kvar i Sverige, hennes syster **Elsa** och ytterligare några stannade här. Många av barnen hade redan hunnit glömma finskan när de skulle resa hem.

Varken Thyra Hansson eller Vilppo Jonsson känner till något om Siiri Takalo eller hennes mormor som troligen besökt Vilhelmina i sökandet efter Siiri.

Juhani Hirvonen, (bilden ovan), Karlstad, bodde som krigsbarn i Sorsele och minns Kittilä-barnen mycket väl:

Snöbollskriget

– Sorsele tog emot 700-800 från byarna Kittilä och Kiistala. De inkvarterades i Folkets Hus, Röda Kvarn, en nedlagd biograf, och lantbruksskolan. De fick timmer från skogen, och det första de byggde var en bastu.

– Jag minns framför allt den identitetskris jag hamnade i när vi hade snöbollskrig med Kittilä-pojkarna.

Men jag resonerade som så att dom skulle flytta tillbaka till Finland, jag skulle stanna, så jag stod på Sorselebarnens sida.

Barnen från Kittilä, eller övriga finska Lappland, registrerades i regel inte som krigsbarn.

Man uppskattar att cirka 60 000 människor flydde från finska Lappland till Sverige i september 1944. Av dem bör 20000-30000 ha varit barn (**Kaa Eneberg** i Tidningen och världen, DN 1998).

Fler massgravar

Det finns alltså en massgrav med finska barn i Vilhelmina. Det lär finnas sådana också i Vindeln och Östersund. Kanske också på andra orter i Sverige.

Uppgifter tas tacksamt emot av redaktionen.

Vi vet att fyra finska krigsbarn är begravda i Rävlanda, och fyra i Ovanåker. Dessa fyra finns inte i registren hos Hjälpkommittén för Finlands barn och hörde kanske till Lapplandskontingenten.

Av minnesstenen i Kittilä framgår att många av byborna dog i Lycksele, Sorsele, Dorotea och Skellefteå.

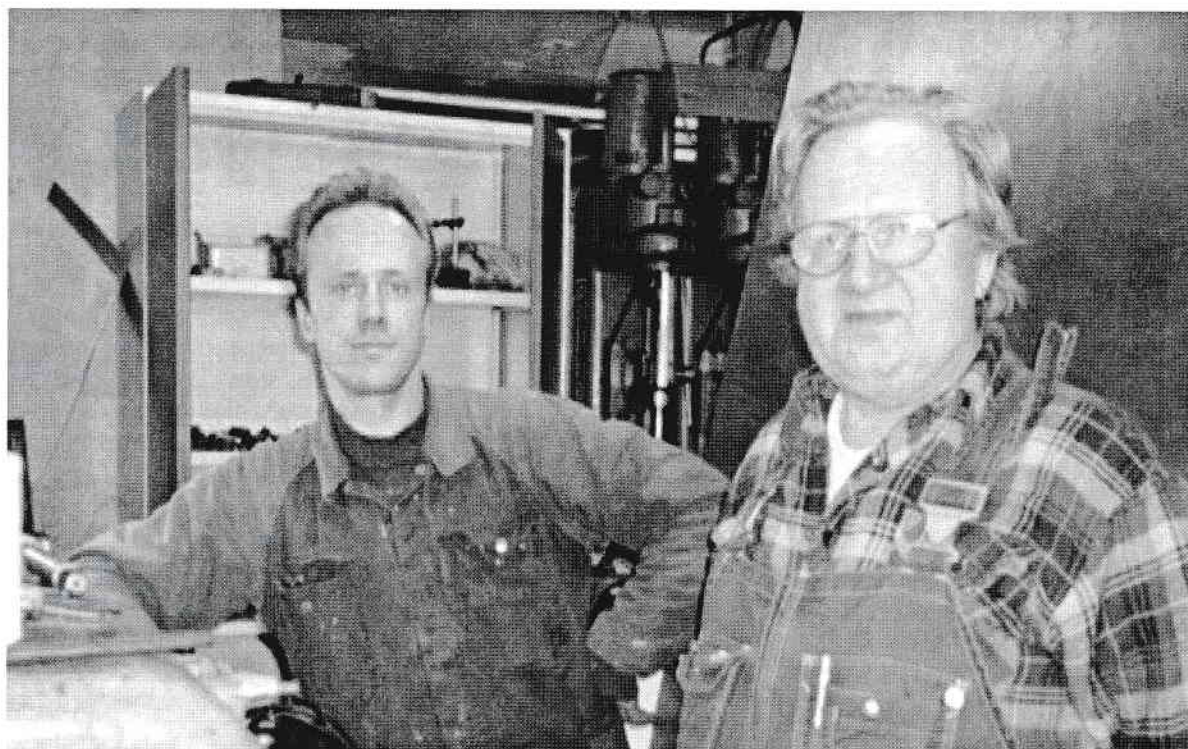
Birgitta Olsson, 17-årig gymnasist på Rymdgymnasiet i Kiruna, är också mycket intresserad av detta ämne. Hon har fått i uppgift av sin lärare att utforska Kittilä-barnens historia.

Det är delvis hennes förtjänst att detta reportage skrivits.

*Text och bilder
på detta uppslag:
Kai Rosnell*

(Som källa har använts även en videointervju med Thyra Hansson, producerad av Olle Björk, Medborgarskolan, Vilhelmina, med Jenny Örnberg som intervjuare.)

PS. Åke Lundgrens bok "Urhos flykt" handlar om ett av dessa flyktingbarn från norra Finland.

Veikko Vesala har lämnat över mer och mer av verksamheten i Färgelanda till sonen Mikael.

Veikko från Kiuruvesi blev tekniskt geni i Färgelanda

Han är en märklig men färgstark man, Veikko Vesala i Färgelanda.

Han är välkänd i Dalsland som krigsbarnet från Kiuruvesi i Finland som blev uppfinnare och egen företagare.

En intervju med denne man kan pågå i veckor, för när man tycker att man fått tillräckligt material för en story kommer han på fler och fler episoder och anekdoter som han bara m å s t e berätta.

Denna berättelse om ett tekniskt geni kunde blivit många sidor längre...

Han kom som krigsbarn till Högsäter i Dalsland 1942, bara tre år gammal. Efter ett halvår blev båda fosterföräldrarna sjuka och Veikko flyttades till Johannes Olsson i Tveten, född 1876, och hans hustru.

Som en farfar

– Han var mer som en farfar för mig, berättar Veikko.

En episod har ristats in i hans minne för evigt.

Jag satt och lekte med några vedträn på golvet. Johannes hade just fått posten och sa till sin fru: "Mor hans har dött. Ska vi ta upp'en i knät å tala om 'et för'n?"

Så fick han reda på att han blivit föräldralös. Fadern hade dött när Veikko var tre år, hade man sagt.

– Därför blev jag kvar i Sverige. Jag hade väl hamnat hos avlägsna släktingar i Finland om jag sänts tillbaka.

Fel datum i registren

I dag är Veikko glad och nöjd att han fick stanna. Han blev mycket god vän med Olle, sonen i familjen, och dennes fru.

När Olle kom hem från beredskapen i norr frågade Veikko om han skjutit några ryssar. Nej, det hade han inte.

– Vad är du för soldat? Har du inga skott, frågade Veikko.

När han skulle fylla åtta år (det måste ha varit 1 juni 1947) bjöd Veikko hem sina kompisar.

– Fel dag, sa Johannes. Du fyller inte förrän 1 juli!

Felet i papperen har hängt med hela tiden sen dess. Ett påpekande till prästen besvarades med ett "du ska inte lära oss..."

Dopattesten

När Veikko hamnade på sjukhus för en blodpropp frågade de när han var född. Han svarade: första juni 1939. De vägrade nästan behandla honom. Om de frågat efter hans personnummer i stället hade det inte blivit något problem.

– I personbeviset står fel födelse-tid på mig, fel namn också, Korhonen. Men jag grävde fram dopattesten från Finland där namnet är Vesala och födelsedagen rätt.

– När tidningarna vill ha foto och uppgifter inför jämna födelsedagar kommer de alltid en månad för sent. Nu har jag ringt skattemyndigheterna och de ska visst gå med på att ändra på siffrorna, berättar Veikko med ett fömöjt leende.

"Som om jag vunnit tio miljoner"

...forts från föregående sida...

Första gången Veikko visade sin tekniska begåvning minns han väl: man skulle bära upp tunga rör en vinning upp i logen. Men där fanns en spannmålshiss. Veikko vägrade bära rören.

Stor frihet

– Jag sa till Johannes att jag gör som svinen, använder huvet! Så jag fick upp rören med hjälp av hissen.

I motsats till svinen använder Veikko insidan.

– Jag hade det bra hos Johannes, och stor frihet. Jag kunde vara mycket i naturen, en hel vecka ute i skogen, i Kroppefjäll. Johannes trodde jag var hos Olle när jag var ute och fiskade.

Veikko fick jobb i skogen och köpte en motorsåg. Den kränglade jämt. Affären klarade inte reparationen. Veikko tog isär den, lagade förgasaren och visade upp resultatet.

– Du ska inte jobba i skogen, kom till mej i stället, erbjöd sig affärsinnehavaren.

På cementgjuteriet i Högsäter hittade han på en maskin så han behövde bara jobba två dagar i veckan i stället för sex!

Att klippa räls

Hos Nejmans i Trollhättan skulle han stycka järnvägsräls för omsmältning. Han konstruerade en sax för ändamålet.

– Det är omöjligt, det går inte att klippa räls, sa dom till mig. Jag visade att det gick!

Veikko blev svensk medborgare och skulle göra lumpen på P4 i Skövde, som stridsvagnsförare. Själv ville han bli fordonsmekaniker. Han hotades med buren om han fortsatte tjata.

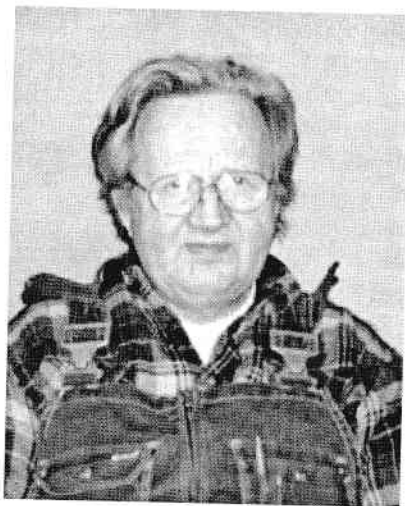
– Vi vet, men det är 200 till som söker den utbildningen och vi behöver bara tio, fick han till svar.

– Då utmanar jag den bäste av dem, sa Veikko och fick göra testet.

Eget vindkraftverk

– Sen fick jag en stor bukett blommor och ett grattis av översten, berättar Veikko.

Redan vid elva-tolv års ålder hade han konstruerat ett vindkraftverk på uthustaket hemma.

– Så vi hade elektriskt ljus när det blåste, säger Veikko med viss stolthet.

När Veikko konstruerat en ljudlös vattenpump avsedd bl a för husvagnar startade han eget. Wemak uttyds V Vesalas maskinkonstruktioner.

Han har konstruerat en motor också, plus en hel del andra nyttigheter.

Veikko tappade sitt finska språk ganska snabbt. Men han ville resa tillbaka till Finland, gjorde sällskap med kompisen Eero Ahlbäck i Trollhättan (båda var motorcykelintresserade).

Träffade pappa

Ett halvår senare reste han på egen hand för att hälsa på en två år äldre syster, Liisa, som också varit krigsbarn i Sverige men återvänt när hennes fosterföräldrar dog.

– När vi kom fram var där en man som också tog emot oss. Det visade sig vara min far! berättar Veikko, som först inte trodde på det. Senare fick han det bekräftat av sin farbror.

Meddelandet om faderns död femton år tidigare var "något överdrivet". Orsaken kan Veikko bara spekulera om.

Det var enda gången Veikko fick träffa sin far. Han dog ett halvår senare.

Rullar tummarna

Nu håller Veikko på att trappa ner verksamheten. Sonen Mikael har i stort sett tagit över företaget, så Veikko skulle kunna ägna sig åt att rulla tummarna.

Det är just vad han gjort!

– Efter blodproppen tränade jag upp fingrarna på det sättet. Jag sa till läkaren att jag kände mig som om jag vunnit tio miljoner på bingolotto. Jag har kvar minnet och tal förmågan! Om proppen nått en centimeter längre hade jag inte haft det.

Acceptera kraven?

Det är bara två saker (förutom förlusten av språket) som Veikko nämner när jag frågar om han känner någon bitterhet.

– Johannes sa att Finland borde underkastat sig de ryska kraven då, 1939, så hade det inte blivit något krig. Men då hade vi inte haft något land heller.

Hunden

Jag fick en hund en gång av Olle, en korsning mellan schäfer och labrador som hette Dolly. Olle hade två systrar, de hade aldrig fått ha hund. En av dem tog med sig min hund, och hennes man sköt den. Då hade de en egen hund, en collie, som dog senare.

När jag var hemma hos dem en gång visade de mig var de begravt sin hund och grät. Då frågade jag var dom hade begravt Dolly. De grät över sin hund men struntade fullständigt i att de tagit min hund ifrån mig.

Text och bild: Kai Rosnell

Thriller med krigsbarn i nyckelroll

Så kan vi konstatera att ett krigsbarn blivit något av en nyckelfigur i en färsk thriller.

Bokens Kaarina är visserligen fiktiv, en påhittad figur, men författaren Inger Frimansson har skildrat henne ganska trovärdigt i "Katten som inte dog" (Norstedts 2000).

Boken beskrivs som en psykologisk thriller, och spänningen kryper i ryggen ända fram till upplösningen på sista sidan.

Det kanske är en poäng att det är Kaarina som till slut är orsaken till att det ruskiga brottet avslöjas.

K. R.

"Min far blev en främling"

En oväntad konflikt: Vem ska man älska mest?

Det var en gång en man. Han hade lätt för att skratta. Det var en gång en man som hade trygga breda händer och en kaskad av krulliga lockar.

Det var en gång en man som gick ut i kriget. Sen skrattade han inte på länge.

Den mannen var min far.

I korta perioder såg jag honom under mina första 5-6 år. Sen förlorade jag honom för alltid genom min resa till Sverige som krigsbarn.

Då vi möttes på nytt var jag tolv år. Då hade jag tappat min självtillit efter att ha bytt familj för andra gången.

Den som varit min pappa hade blivit en främmande farbror som jag inte längre kunde känna eller vågade känna gemenskap med.

Brevväxling

Åren gick och trots allt brevväxlade vi. Ibland skickades fotografier från viktiga skeden som inträffade i livet. T ex bröllop och första barnet.

Men min adoptionsmor hade svårt att acceptera att jag hade "rötterna" kvar på något sätt. Man fick alltid ta hänsyn och inte visa för mycket intresse.

Känsloförvirring

Kanske var det naturligt – men det skapade förvirring i känslorna. Vilka var egentligen ens föräldrar? Måste inte min nuvarande familj vara den som man skulle älska mest? Skulle man älska mest? Hur mycket fick mina känslor vara värda? Var det inte min plikt att avdela de varmaste känslorna just i mitt hem?

I tjugoårsåldern, då jag visste att min far hade begränsad tid att leva, kom det ett brev där han lyckligt skrev att nu måste jag komma och hälsa på. Jag hade en stor släkt i Helsingfors.

Doris första passfoto.

Månaden efter var han död. Något möte med släkten blev det inte.

Plötsligt utan släkt

Man kan bara spekulera i hur livet hade blivit om jag träffat familjen då.

Men, livet gick vidare, med egna barn, familj och resor.

En dag, mitt i livet, stod jag ensam och upptäckte att jag hade faktiskt ingen släkt, förutom mina älskade barn.

Men, åren gick, och en dag då jag slog på TV:n och programmet handlade om finska krigsbarn – då brast allt och jag grät och grät. Jag förstod inte varför.

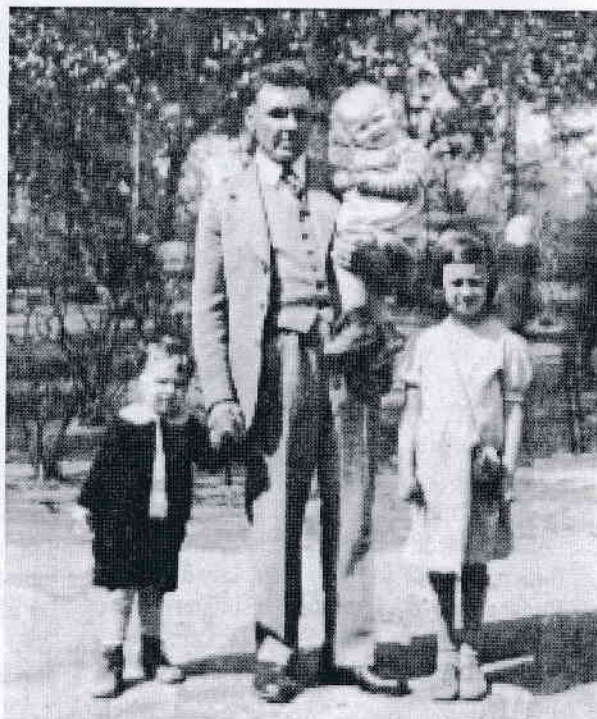
Men sen började ett försiktigt sökande efter fler krigsbarn, och så hittades föreningen Finska Krigsbarn.

Som att hitta hem

Det var som att hitta hem. Där fanns plötsligt den familj som gått förlorad – där fanns också en förståelse och närhet jag inte känt förut.

Det var legitimt att söka efter familjen och sina minnen.

Tog kontakt med min syster som

Doris på pappas axel, bror Artur och syster Linnea.

bodde i Sverige. Gjorde upp att hälsa på henne. Men hon lämnade återbud kvällen innan vi skulle hälsat på.

Vi hade telefonsamtal längre fram som visade att vi kunde återknyta delar av de känslor som funnits där i bakgrunden hela tiden.

Familjen blev viktig

En dag ringde telefonen och en främmande röst frågade om jag kände en person vid namn Linnea Eriksson. På det sättet fick jag reda på att hon dött ensam hemma i sin gungstol.

Där började också sökandet efter släkten. Familjen blev så viktig, men

Mamma och pappa gifta!

Doris fann sina rötter

Fick bekräftelse på att hon duger

vist var det lite för sent.

Vilka gener?

Man söker efter sina gener också – varför är jag sån och sån? Finns där fler som är som jag i familjen?

Vad fann jag?

Jo, en stark morfar som gått till finska regeringen för att få gifta sig då både han och mormor var blinda. På den tiden ansågs det att handikappade inte hade några sådana känslor. Ja, det uppfattades nästan som omoraliskt att vilja bilda familj.

Vad fann jag mer?

Jo, en stark farmor som blev föräldralös i 17-årsåldern och tillsammans med sin bror tog sig till S:t Petersburg för att få hjälp av en farbror som var guldsmed. Hon lärde sig tidigt att ta hand om sig själv.

Doris 13 år?

Bibeln som vapen

Där träffade hon farfar, en blid herre som var varmt religiös. Det berättas att då han var vitryss kom personer hem för att som de sade beslagta hans "vapen". Farmor fick order att öppna skåpet och visa vapnen. Hon lydde och sa lite spotskt: se där är hans vapen!

Skåpet innehöll alla hans biblar.

Vad vet jag mer? Jo, farfar älskade att plocka svamp – visserligen följde lite mask och annat, men sorterna kunde han. Där kan jag känna generna då jag är en passionerad svamp-plockerska.

Min farfar slutade sina dagar högst upp i bastun. Där hittades han

Första sommaren i Sverige, med katten Snövit.

Doris i dag. Foto: Kai Rosnell

när de skulle stänga.

Sympatiska rötter

Vad vet jag om min mors släkt? Utseendemässigt är vi mycket olika, men sång och musik och trädgårdsintresse delar vi. Jag har haft tur som hittat så sympatiska och trevliga släktingar.

Det är viktigt att hitta sina rötter. Vår förening har gjort detta möjligt på många sätt, inte minst genom att vi lyssnat, stärkt och uppmuntrat varandra.

Här har ingen blivit utanför – tvärtom har vi lyssnat på varandra, bli i våra samtalsgrupper. Sorger och känslor som legat djupt i våra hjärtan har lyfts fram och ofta har det gett en enorm lättnad.

Inga dussinmänniskor

Om nu min farfar som från början kom från en by utanför S:t Petersburg var en god och blid herre, så var min farmor desto livskraftigare och viljestark.

En sak är klar: några dussinmänniskor var de inte.

Vad kan då jag som ett f d krigsbarn i Sverige ha att förmedla?

Kanske detta: det som betraktats som udda här i Sverige kunde vara en styrka i Finland.

För att förstå och acceptera sig själv behöver man en bekräftelse på att man duger som man är, men också att rötterna bakåt visar att där fanns en styrka och förmåga att överleva.

Det är inget dåligt arv!

Gui Emanuelsson,
fd Doris Bogdanoff

Resan

Tre platta näsor mot rutan.
Storebror på trappan.
Pakethållaren på pappas cykel.
Var är mamma?

Älvorna på ängen dansa.

Bussen, överfull, tysta ungar.
Brun påse. Yähh.
Övernattning, Vähäväkisten
("småfolkets").
Överfullt, stojiga ungar.
Sara, självklar prinsessa.
Torget, spegel med blåvit
flagga.

Båten, överfull.
Åksjuka igen.

Skeppsbron, sol.
Glada ungar i land.
Stor sal, barn, barn.
Ingen Anneli
- borta.
Strumporna borta,
de nya, fina.

Tåget, gammal tant.
Ett torg, gammal tant.
Buss, gammal tant.
En flicka, en pojke.
"Onko sinulla hauskaa täällä?"

Badrum, naken.
Ilska. Gråt.
"Vaatteet! Vaatteet!"
- Här får du vatten.

Dagar nätter.
Mörkt rum, ensam.
Dagar nätter veckor.
Ett brev!
- Du har fått en syster.
"Minulla on Sisko!"

Vill hem.

Dagsvers tillägnad min syster
Sisko på födelsedagen, av
Kai Rosnell

S:t Michel vårdar sina minnen

Högkvarterstaden S:t Michel tog emot oss med strålände sol. Och värmen från över 200 krigsbarn var påtaglig, de flesta bodde förstas i Finland, men vi var cirka 30 från Sverige.

Staden vårdar sina minnen. Marskalken Mannerheims ande svävade i atmosfären, men han satt inte på sitt rum i Högkvartermuseet. Även den gamla sambandscentralen Lokki, insprängd i berget intill och även den numera museum, verkade tom och övergiven.

Det var lätt att föreställa sig hur livligt här var under kriget.

Lagtvunget mottagande

Huvudpunkten i programmet för krigsbarnsdagarna sista helgen i augusti var Dr Martin L. Parsons från Reading University utanför London. Han berättade om de tre miljoner britter, hälften av dem barn, som evakuerades från storstäderna till landsbygden, eller ibland "overseas", över haven till Kanada, USA, Australien, Sydafrika etc.

Vi har tidigare publicerat en kort resumé av den stora evakueringen (MedlemsNytt nr 1/2001).

Jag vill ta upp några uppgifter av Parsons som komplettering till den artikeln.

225 000 barn för illa!

1 275 000 barn mätte bra!

Mottagarna (fosterföräldrar etc) i Storbritannien var enligt lag tvingade att ta emot evakuerade, om de hade utrymme. Där finns en stor skillnad gentemot krigsbarnsverksamheten i Sverige och Danmark där det var helt

Populär föreläsare var Dr Martin L. Parsons, med tolken Elsa Hellsten och Pertti Kavén (t v) som god assistans. Bland åhörarna känner vi igen Liisa Pöyhönen och Erik Bergström från Helsingfors.

frivilligt. Mottagarnas lämplighet kontrollerades inte.

Senare undersökningar visar att 85 procent av barnen hade det bra hos sina fosterföräldrar - många ville inte alls återvända hem efter kriget.

Men 15 procent av barnen utnyttjades: fysiskt, psykiskt eller sexuellt.

Förvandla det till reda siffror och vi finner det förfärande: hela 225 000 barn utnyttjades på något sätt hos sina värdfamiljer. 225 000 barn för illa!

Vad hade hänt annars?

Naturligtvis kan man ställa en motfråga: hur många av dessa barn hade överlevt om de stannat kvar i London, Liverpool etc?

Men bara ett enda av dessa 1,5 miljoner barn slogs ihjäl i sin nya omgivning.

Dr Parsons framställning var intressant och uppskattad, men det kän-

des aningen tungrovt med översättning till både finska och svenska. Tolken Elsa Hellsten, f d krigsbarn i Kivik, gjorde det bästa möjliga av situationen.

"Krigsbarn i österled"

Fredagen ägnades åt dels museibesök (Högkvarteret, Lokki mm), dels en trevlig sammankomst på Officersklubben med ärtor och pannkakor. Spelmän från Pieksä underhöll, och framför allt en glad trubadur från Pieksämäki, Eero Mäkelä, som sjöng kända visor på karelska i egen översättning. Han vistades som krigsbarn "i österled", på den sovjetiska sidan av gränsen. (Hans dramatiska historia får du läsa i nästa nummer!)

Martinson frivillig!

En utställning med den norska fotografen Ruth Hammers bilder från vinterkriget hade ordnats av Föreningen Norden. Hon reste på specialtillstånd under sex veckor och samlade material som hon sedan använde när hon samlade in pengar för Finlands-hjälpen i Norge. Där fanns bildbevis på att författaren Harry Martinson deltog som frivillig!

Huvudfesten i kongresshuset Mikaeli innehöll sång, kantelemusik, modern dans (!) och högtidstal, samt ett besök av "marsken" själv (i en skådespelares skepnad). Kvällens festsupé blev en glad och munter tillställning.

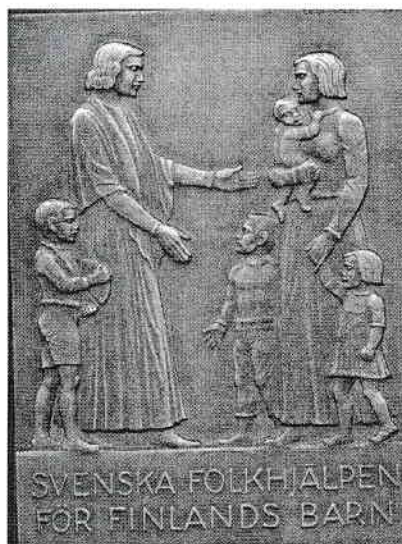

Ordf. Risto Vasara tog emot på kongresscentrum Mikaeli.

...förs på nästa sida! →

Ett barn, en familj, en plakett

En plakett, vad är det?

Är det bara ett stycke präglad och graverad metall?

Nej, som bärare av minnen från flydda tider, om platser och möten mellan människor är det mycket mer.

Detta är min berättelse om ett livsavgörande möte och de känslor och tankar jag ännu bär inom mig.

Kvällen den 12 maj 1942 ringde telefonen hos familjen **Fritz Weissenrieder**. Samtalet gällde omhändertagandet av ett finskt krigsbarn.

Fru **Gun Weissenrieders** farfar var grundare av Åbohus barnhem, Lundby församling i Göteborg. Barnet kanske kunde placeras där?

När de kom ner till Göteborgs centralstation fann de en ensam pojke i slitna och smutsiga kläder, lik ett nutida gatubarn, som var lämnad ensam utan någon vuxen vårdare. På deras frågor svarade en järnvägstjänsteman att det var detta barn han blivit ombedd att se till.

S:t Michel...

...forts från föreg. sida.

Allt var mycket välarrangerat av Risto Vasara och hans stab i S:t Michel-nejdens krigsbarnsförening.

Hela tiden fanns gott om möjligheter att umgås och knyta nya kontakter.

Nästa år träffas vi i Gävle (11-12 maj) och år 2003 planerar Uleåborg att arrangera krigsbarnsdagar.

Text och bilder: Kai Rosnell

Barnet var, som alla läsare förstår, jag själv. Jag var vid ankomsten så svag att jag inte orkade gå över gatan. Jag kördes hem, badades, fick rena kläder, mat, och lades för första gången på länge i en ren säng.

Ett hem, inte barnhem

Dagen efter var jag sjuk och hade 40-gradig feber. Vistelsen som var avsedd över natten blev mycket längre hos dessa kärleksfulla människor. Jag skulle vidare till ett barnhem, men här satte familjen Weissenrieder stopp och jag fick stanna en längre tid.

Familjen sökte sedan via Finlands konsulat få upplysning om vem jag var och varifrån jag kom samt om min släkt. Bl a anlätades en finsk krigsverteteran som ställts till förfogande av finska konsulatet.

Därigenom fick man kontakt med min mor. Hon var sjuk och kunde inte ge mig den vård som ett barn behöver.

Tysk officer!

Bland några väckte det förvåning att en f d tysk officer ville ta sig an en finsk pojke. Tyskar, särskilt militärer eller f d militärer, var ju inte särskilt omtyckta under de åren.

Något år efter krigsslutet fick Fritz Weissenrieder som belöning den här avbildade plaketten med inskriptionen "Svenska folkhjälpens för Finlands barn", och på baksidan "Svensk enhet", samt årtalet 1942.

Tack!

Fru Gun Weissenrieder blev under min vistelse sjuk och väntade dessutom barn, varför jag senare fick flytta till en familj på landet där tillgången på mat var bättre. Jag behövde verkligen all mat jag kunde få. Vid min

Gun Weissenrieder med den ovanliga plaketten.

ankomst var jag fem år och vägde 15 kilo.

Gun Weissenrieder - du räddade mitt liv! Orden kommer från djupet av mitt hjärta, men känns alltför fattiga när jag vill uttrycka mina känslor. I mitt hjärta har du en plats som ingen kan ta ifrån dig.

Familjen Weissenrieder tillägnas denna berättelse, med kärlek och tacksamhet.

Reino Lamminheimo

Vet du något?

Den ovanliga plaketten är präglad hos Sporrongs. Men vilken organisation stod bakom? Vilka fick plaketten?

Redaktionen är intresserad av upplysningar!

Enkäten analyseras

Pirkko Ahlin hälsar att hon arbetar för fullt med enkäterna. Hittills har hon fått in cirka 340 svar. Eftersom arbetet tar tid är det **inte för sent** ännu att skicka in sitt svar!

Pirkko hoppas hinna utvärdera undersökningen till tioårsjubileet i maj 2002.

Tendenser? Svaren från kvinnor dominerar, de är mer dubbelt så många

som från män.

Nästan hälften av informanterna har gått igenom en eller flera skilsmässor. Man kan fundera över orsakerna.

Enkätsvaren kommer att ge upphov till nya frågor. Något för en forskare att ta tag i?

Mer information i nästa nummer.

Dansk-finska röverier

Kai J. Palomäki Schmidt (t v) återvaldes som ordförande för Finneborn i Danmark på nordiska krigsbarnsmötet i Hilleröd.

Det var en glad tillställning med god mat, allsång och många deltagare, även från Sverige.

Press- och kulturrådet Frank Hellsten (mitten) från Finlands Ambassad gav en spännande historik över kontakterna mellan Finland och Danmark. Han berättade om danska

vikningar som på 1500-talet härjade i Finland, och om den finländske marskalk Stålhandskes rövarresor i Danmark.

Det var röverier åt båda håll, men så fanns det också under kung Valdemars tid båt väg från Danmark till Porkkala i Finland.

Riksförbundet Finska Krigsbarn i Sverige representerades av ordf. Irja Olsson (t h).

Foto: Evans Olsson.

Nazismen avslöjad

MedlemsNytt har gjort en insats!

Tidningen har medverkat till att uppmärksamma den utbredda nazismen i Sverige under krigsåren, att nazismen även var aktiv i krigsbarnsverksamheten.

I sin nya bok "Där järnkorsen växer" (Bokförlaget DN) citerar **Bosse Schön** vår tidning och uppgifterna om Bjurbäckens herrgård i Storfors som uppläts för finska krigsbarn. Det är artiklarna om den nazistiska ledningen, med Hitlerhälsning och hakkors, som Bosse Schön tagit upp.

Boken recenserades i Dagens Nyheter (DN 12/9 2001) "mest som en fotnot till den förra" ("Svenskarna som stred för Hitler").

Det tycks mig djupt orättvist. Ty även om den innehåller kompletteringar så avslöjar han faktiskt hur den svenska säkerhetspolisen underlätit att utreda misstankar om krigsförbrytelser som svenskarna i Waffen-SS kunde gjort sig skyldiga till i Hitlers tjänst.

K.R.

Tioåriga Kemi fick fana

Finlands äldsta krigsbarnsförening fyllde tio år i somras. Liksom Lahtis-föreningen har också Keminejdens krigsbarn skaffat sig en egen fana.

Den invigdes under högtidliga former i Kemi kyrka.

Fanan är komponerad av vice ordföranden, bildkonstnären Eila Leminaho.

Foto: Vuokko Hepo-oja.

Konst i Stockholm

Carina Sarp är ett f d finskt krigsbarn som nu ställer ut egna målningar för första gången i Stockholm. Galleri Micro, Hornsgatan 40, är adressen, och hennes verk finns där till beskådande till 10 oktober.

Hon är född i Helsingfors men släkten kommer från Sortavala vid Ladogas västra strand. På den tiden hette hon Kaarina Skarp. Nu bor hon i Östersund.

Hon målar i olja. Naturen är hennes främsta inspiration. Här finns stora härliga tavlor med tranor och skator och snötyngda skogar, men också små ljuvliga blomstertavlor.

Är det inte märkligt att så många krigsbarn ägnat sig åt måleri?

Vi har sett Aune Karlssons vackra träd, Anneli Löfqvists får i alla möjliga skepnader, Paula Stéens "bomber" till stenar, Kaya Hanssons havsmotiv, Seija Virkajärvis och Jouko Markkanens fina tavlor, Berit Ovelids akvareller och Saimi Anderssons små förtjusande stränder, bara för att nämna några.

Tänk om vi kunde se alla i en samlingsutställning!

Carina Sarp, ett av många målade krigsbarn.

Inte en siffra rätt....?

Vi kan nog vara överens om att siffran 70 000 barn är en grov överdrift som Eric De Geer påpekar i senaste MedlemsNytt. Om det finns några helt korrekta siffror kan vi nog aldrig bli riktigt säkra på, men jag skall ur ett par av mina böcker referera några för mig tämligen trovärdiga uppgifter.

Hur många barn har allt som allt vistats i Sverige under kriget och tiden mellan dem?

Till den 1/1 1943 hade 29 750 barn vistats i Sverige. Av dessa hade 21 705 barn förmedlats av Hjälpkommittén för Finlands barn. Resten dvs drygt 8 000 hade rest genom privat förmedling eller personliga kontakter. Under första hälften av 1943 hade 510 sjuka barn kommit till Sverige för vård. Detta gör sammantaget 30 260 barn som någon gång under perioden maj 1941 - juni 1943 vistades i Sverige.

Enligt Suomi-byråns register hade omkring 9 000 barn under vinterkriget uppehållit sig i Sverige. Av dessa hade 1 074 rest en andra gång och ingår således redan i den tidigare summeringen. Antalet barn som sålunda från december 1939 t o m juni 1943 skickats/rest till Sverige var omkring 38 200.

Annu (Edwardsen) Liikkanens redovisning i "Det får inte hända igen" kan bekräfta uppgifterna. I hennes tabelluppgift för åren 1941-1943 redovisas 22 400 barn. Om det till detta kommer ca 8 000 "privata" arrangemang och ca 7 900 från vinterkriget, då hamnar vi resultatnässigt på ca 38 300 barn. År 1944 anges antalet till hela 29 268 för att dramatiskt minska till 1499 år 1945 och endast 850 barn 1946.

Personligen tror jag en stor andel, kanske hälften, av barnen som sändes iväg 1944 fick göra sin andra eller tredje Sverige-resa. Trots motgångarna i kriget och ökande inhemska svårigheter hördes allt kraftigare föräldraprotester mot barnförflyttningarna. Av den anledningen tror jag inte att det tillkom många "förstagångsresande" 1944, även om

de naturligtvis också kan räknas i tusental.

De barn som kom till Sverige 1945-46 är med säkerhet till övervägande del barn som fick återvända till de svenska fosterföräldrarna.

På grundval av uppgifterna i de refererade böckerna uppskattar jag att det var 50-52 000 barn, som under en eller flera perioder åren 1939/40-1946 vistades i Sverige. Därmed skiljer sig min uppskattning från de ca 65 000 som är De Geers.

Kai Rosnell ställer ett par frågor: "Vad har siffrorna för betydelse? Är det inte de enskilda oderna som är viktiga?"

Siffrorna 50-, 65- eller 70 000 har naturligtvis i sig inte någon betydelse. Vad jag tycker mig kunna utläsa av detta är, att flera tiotusentals barn tvingades till uppbrott och skilsmässa från sin finska respektive svenska familj flera gånger.

Barn har inget perspektiv, för dem gäller bara här och nu. Barnen kunde inte känna oro för ryssen eller se det humana i att få mat och omvårdnad i ett helt annat land. Barn kan bara känna rädsla och sorg när mamma eller pappa inte är nära.

Visst, små barn vänjer sig snabbt vid en ny mamma och pappa, men att gång på gång skiljas från sin ursprungliga eller nya familj, det har satt sina spår. Det handlade inte om, som De Geer antyder, 70 000 resor. Konsekvensen blev istället uppåt 200 000 (kanske fler) snärtsamma skilsmässor från familjetryggheten.

Själv har jag upplevt inte mindre än fem skilsmässor från min familj, den finska eller den svenska. Man säger ju "att skiljas är att dö lite grann". Ja, något inom mig har dött lite grann, en liten bit varje gång fem gånger. Det är en siffra som är rätt! Och det är en siffra som innebär död men outplånlig sorg och smärta i en krigsbarnssjäl.

Tapani Rossi

(Källa: Med 40 000 finska barn i Sverige. En folkvandring i smått. Helsinki 1943.)

Jalo räknade oss

Jag tror fortfarande på Margit Jalos beräkningar om antalet finska krigsbarn i Sverige.

Hon helt enkelt granskade 54 000 kort över barn som rest den officiella vägen under fortsättningskriget 1941-46. Sedan hon räknat bort dubletter kom hon fram till att 48 628 olika barn hade rest.

När Barnförflyttningskommittén upphörde år 1948 konstaterade man att 32 673 barn hade återvänt till Finland. Ungefär samtidigt bildades en "återflyttningskommitté", men jag tror inte att kommittén efter så många år lyckades få så många helt försvenskade finska krigsbarn att återvända till Finland.

Självklart kändes det viktigt att få hem barnen, eftersom barn innebär hopp och framtid för samhället. Man måste dock komma ihåg att barnförflyttningarna bara var en liten del av alla de förflyttningar och evakueringar som syftade till att undvika lidande och död. Därvidlag lyckades Finland bättre än många andra krigshärjade länder där fiendens militärmakt härjade bland civilbefolkningen. Sveriges initiativ välkomnades, men krigets varaktighet kunde ingen förutse.

Det blev en överraskning och besvikelse för Finland att barnen så hårt rotade sig i det svenska och danska samhället.

Pauli Lampinen, Jyväskylä (översättning: Kai Rosnell)

Kai Rosnell svarar:

Margit Jalos arbete kan man inte bortse ifrån. Hennes noggranna siffror från fortsättningskriget, 48 628 krigsbarn, stämmer säkert ganska bra. Lägg därtill vinterkriget 5-6 000 barn och 15-20 000 barn som reste på privat väg så kommer man upp till en bra bit över 70 000. Drygt 15 000 blev kvar.

Heikki Salminen, som just blivit färdig med en licentiatavhandling om krigsbarnsverksamheten, kommer fram till ungefär 80 000.

Exakta siffror kommer vi aldrig att få. Som Tapani Rossi påpekar är det snarare antalet separationer, över 200 000, som har betydelse.

Årsmötesprotokollet

Protokoll från RFK:s årsmöte i Kungälv 5 maj 2001
klockan 16.15.

1. Ordförande Pirkko Ahlin öppnade mötet.
2. Till ordförande för mötet valdes Leif Johansson.
3. Till sekreterare för mötet valdes Leila Ulvemo.
4. Till justerare och rösträknare valdes Orvokki Lingman och Ann-Maj Danielsen.
5. Mötet ansågs behörigen kallat.
6. Dagordningen godkändes.
7. Medlemslistan godkändes som röstlängd.
8. Pirkko Ahlin föredrog Verksamhetsberättelsen för år 2000.
Den godkändes med tillägget: under Medlemsavgift: antalet betalande medlemmar är ca 500.
9. Kassören Gunnel Nordström föredrog kassareporteringen. Rapporten fanns inte tillgänglig.
10. Revisorernas berättelse föredrogs av Birger Hansson. Godkändes.
11. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.
12. Beslutades om oförändrad medlemsavgift.
13. Till ny förbundsordförande efter Pirkkos avsägelse valdes enhälligt Irja Olsson, Gävle. Pirkko överlämnade ordförandeklubban till Irja.
14. Tillkännagivande av styrelserepresentanter och suppleanter.
Enligt valen på lokalavdelningarnas årsmöten fastställdes följande **styrelse**:
Gävle-Dala, Reino Heino, suppleant väljs senare hos lokalföreningen (*se Fotnot*)
Mellansverige, Gunnel Johansson, Raimo Berglund
Göteborgsföreningen, Pentti Käppi, Pirkko Loippo
Stockholmsföreningen, Gui/Doris Emanuelsson, Kai Rosnell
Ostkustens Finska Krigsbarn, Leila Ulvemo, Mirja Axelsson
Skåneavdelningen, Gunnel Nordström, Kosti Markkanen
Direktanslutna representeras av Kalle Seppä och Majja-Liisa Hedgren

15. **Revisorerna:** Birger Hansson och Auvo Klefström omvaldes.
Revisorssuppleant: Omval av Sam Halonen-Norlin.

16. **Ny valkommitté:**
Kaarina Rundström-Skoog, sammankallande
Marja Kinon
Arvo Oljakka

Aila Rådman
Reino Lamminheimo
Ersättare: Salme Lundqvist
OFK avstod sin plats i valberedningen, ingen var tillfrågad.

17. Förslag från Pirkko Ahlin: Alla lokalföreningar söker uppgifter om krigsbarnen i hemortspressen. Beslutades att frågan aktualiseras i varje förening genom sin ordförande. Pentti Käppi instruerar vid behov.
18. Motionen från Mellansverige om lämnandet av återstående medel vid RFK:s upplösning till Immigrantinstitutet avlogs enligt styrelsens förslag. Inriktningen bör vara att medlen går till barn i nöd/krig.
Styrelsen yrkade avslag på motionen om ändring av förkortningen RFK. Motionen avlogs.
19. Nästa årsmöte, Riks-2002, som även är förbundets 10-årsjubileum, blir i Gävle den 11-12 maj 2002 på Hotel Hilton. Irja Olsson hälsade alla välkomna.
20. Övriga frågor
  - Pirkko Ahlin hälsade Ostkustens Finska Krigsbarn OFK välkommen till RFK samt Leila Ulvemo och Mirja Axelsson till styrelsen. Krigsbarnen på Gotland hälsades också välkomna. De tillhör OFK.
  - Pirkko tackade Sinikka Ortmark-Almgren för hennes arbete i styrelsen.
  - Leila Ulvemo informerade om åtgärdsmotionen, inlämnad av Tuija Nurmi, mod., till Finlands riksdag om krigsbarnens rehabilitering. Motionen är under behandling i social- och hälsoutschottet.
  - Kai Rosnell tog upp frågan om ansvarig utgivare för MedlemsNytt. Irja Olsson valdes till ansvarig utgivare efter Pirkko Ahlin. Pentti Käppi tackade Pirkko Ahlin för gott samarbete.
21. Mötets ordförande Leif Johansson avslutade mötet och tackade för förtroendet.

(namnteckning)
Leif Johansson
ordförande

(namnteckning)
Leila Ulvemo
sekreterare

Justeras:

(namnteckning)
Orvokki Lingman

(namnteckning)
Ann-Maj Danielsen

Fotnot: Gävle-Dala har senare utsett Evans Olsson till sin styrelsesuppleant.

På gång i lokalföreningarna

RFK-info

Gävle-Dala

Julfest 1 december kl. 13.00 på Briggen Gerda i Gävle. En glad tillställning med julsånger, lotterier och julens goda rätter. Anmäl till Irja Olsson 026-16 76 78, Arentvägen 5, 806 48 Gävle, eller irja.olsson.gle@telia.com

Göteborg

Kanteleafton söndag 11 november kl 14.00 i Storstugan, Medborgarhuset, Brahegatan 11, Göteborg. Aarno Lehto spelar kantele. Intresserade kan bilda en studiecirkel för kantelebygge. Kaffeservering.

Mellansverige

Lördag 27 okt kl 13: **Medlemsmöte**, Hyresgästföreningens lokal, Axel Oxenstiernas gata 57, Västerås. Underhållning av Sigge Nylander. Ca 50 kr. Anmäl senast 15 okt till Gunnel Johansson, 021-22058, eller Raimo Berglund, 021-354507.

"Kura skymning" i Stadsbiblioteket, Karlstad, 12 november kl. 19. (Även på andra ortsbibliotek.)

Temat detta år är "Ord och toner i Norden". För sång och musik svarar Karlstadsgruppen "Vargton". Ett arrangemang i samarbete med Föreningen Norden. Efteråt träffas vi någonstans för kaffe och samvaro. Anmälan till Pirkko Ahlin, tel. 054-158638.

Lördag 6 april 2002 kl 13 i Västerås: **Årsmöte med 10-årsjubileum!** Boka dagen - uppgift om lokal senare.

Ostkusten

Medlemsmöte hos Aino Samuelsson, Döderhultsv. 14, Oskarshamn, 29 oktober 2001 kl 18.00, tel. 0491-134 83.

Kurs i finska, *Finskan - lättare än du tror*, börjar hos Studieförbundet Vuxenskolan, där vi blivit medlemsorganisation på regional nivå. Vi har tillgång till studie-lokal, kopiering och annan service via expeditionen. Deltagarna betalar endast kursmaterialet. Deltagaravgiften utblir om ledaren inte tar ut lärararvode.

Vi fortsätter kursen om *Finland och dess historia*, även den hos SV.

Aino Samuelsson och Leila Ulvemo har börjat undersöka *lokaltidningarnas arkiv* om uppgifter om finska krigsbarn under krigsåren.

Vi vill ha fler som bläddrar i gamla tidningar. Anmäl ditt intresse till Leila Ulvemo, 0491-774 03.

En **julfest** kommer att ordnas för alla medlemmar med familjer. Ull-Britt Stenvall tar emot idéer, tel. 0491-184 08.

Gotland

Vår nystartade avdelning på Gotland växer.

Nästa **medlemsmöte** blir på Café Björkstugan i Visby 22 november kl 18. Anmäl till Liisa Pavasson, 0498-360 78.

Liisa Pavasson startar en **kurs i finska** hos Studieförbundet Vuxenskolan i Visby. Anmälan till Liisa.

En arbetsgrupp om 3-4 medlemmar kommer att bildas till stöd för Liisa, som hittills har arbetat ensam med hjälp från fastlandet.

Ett **gemensamt medlemsmöte** med gotlänningarna planeras under vårterminen i Oskarshamn.

Tur att vi får ha färjelinjen till Gotland kvar.

Skåne

Medlemsmöte lördag 24 nov. Plats inte bestämd. Ring Keijo Yndén för info, 046-303788.

Kurser i finska har startat. I Kristianstad vet Vuokko Ahlberg allt om den, 044-121738. I Lund, med start 3 okt, kan Annikki Nilsson ge info, 046-120253.

En kurs planeras även i Österlen. En föreläsningsserie om **Finlands historia och kultur** har startat i Lund, Helgonabacken 14, mitt emot universitetsbiblioteket, torsdagar kl 18-20, sal Kock.

Onsdag 10 okt, **Aleksis Kivi-dagen**, heldagsprogram. Keijo Yndén vet mer, 046-303788.

Stockholm

har **medlemsmöte** sista torsdagen per månad kl 18.30 på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2.

Torsdag 25 okt: **Video- och berättarkväll**. Buffésservering 60 kr.

Riksförbundet firar sitt **tioårsjubileum** i Gävle 11-12 maj 2002. Planeringen pågår för fullt hos Gävle-Dala och Mellansverige som samarbetar om arrangemanget.

Dock hinner både Stockholmsföreningen och Mellansverige före med sina tioårsjubileer även om man inte försöker "överträffa" riksjubileet. Se under resp. lokalförening.

Riksförbundets ordförande är Irja Olsson, Arentvägen 5, 806 48 GÄVLE. Tel 026-167678.

Som **sekreterare** fungerar Leila Ulvemo (sekt), Lilla Köpmansgatan 4, 572 30 OSKARSHAMN. Tel 0491-77403.

Kassörens arbete sköts av Gunnel Nordström (kassör), Fajansv. 102, 238 40 OXIE. Tel 040-545696.

Förbundets **vice ordförande** heter Kalle Seppä (vice ordf), Kastgränd 5, 302 53 HALMSTAD. Tel 035-213075.

Övriga **ordinarie** ledamöter är Reino Heino, Valhallavägen 19 A, 811 40 SANDVIKEN. Tel 026-256658.

Gunnel Johansson, Eddagatan 4, 723 55 VÄSTERÅS. Tel 021-22058.

Pentti Käppi, Sjögången 30, 421 71 V FRÖLUNDA. Tel 031-291688.

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 SUNDBYBERG. Tel 08-7333187.

Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: www.immi.se/krigsbarn

De finska hemsidorna är under utarbetande och finns på adressen: www.sotalapsi.homestead.com

Torsdag 29 nov. **Musik- och dansafton**. Egen mat och dryck.

Lördag 15 dec kl 13.30. **Julfest**, jultallrik 70 kr. Vi sjunger in julen och får besök av tomten. Medtag egen dryck samt en julklapp värd minst 20 kr.

Anmäl senast en vecka före till Yrsa Avellán, 08-53250196 eller Mirjam Spjut, 08-253991.

Fredag 8 februari 2002 firar Stockholmsföreningen sitt **10-årsjubileum**. Mer info i nästa nummer.

*Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta*

B-POST

Sinikka Ortmark Almgren:

Ta vara på våra erfarenheter!

Antologier, berättelser på tusentals sidor där vi f.d. krigsbarn antingen blandar barnminnen med vuxenförnuft eller håller isär dem, har utgivits de senaste tio åren. Vår antologi lär komma ut hösten 2002.

Hundratusentals ensamma flyktingbarn i Europa och Sverige från andra krig kommer också att minnas när tonårens att-vara-som-alla-andra släpper taget, när de egna barnen har flyttat och arbetslivet tagit slut.

De kommer att minnas kanske vagt eller klart att de byggde en ny identitet efter den gamla för länge sedan, att de erövrade två kulturer och språk, att de blev överlevare, och att de utvecklades mer än om de stannat. Eller så minns de saknaden efter det självklara, sorgen över att känna sig utanför, kampen att få en plats i samhället.

Här skulle vi som har varit med om det kunna hjälpa dagens flyktingbarn. Vi skulle kunna bli gode män, läsa läxor med flyktingbarnen eller bli helgfamilj. Här skulle vi kunna använda våra erfarenheter och vår empati.

Sinikka Ortmark Almgren

Sinikka avgick som ordförande för Stockholmsföreningen vid årsmötet 29 mars, och ur RFK:s styrelse vid Riksmötet. Hon ägnar sig nu åt eget författarskap samt åt den krigsbarnsantologi som RFK planerar ge ut.

Hon var en av de drivande krafterna bakom minnesplattan i Stockholm och lade ner oerhört mycket arbete på det lyckade arrangemanget.

K.R.

Foto: Kai Rosnell

Ihågkomster - dagsvers

Ihågkomster
är minnen för den som minns,
sanna minnen för den som minns
De är barnminnen,
föräldraminnen
och vuxenminnen

Glömskan,
minnets bortvända skugga,
är oförutsägbar,
utsorterar det som
är komplicerat och svårbegripligt
gömmar smärtan
in i det omedvetna.

Barnminnen
är känslominnen
för det barn
du en gång var
och som fortfarande bor inom dig.
Glädje, sorg, fantasi, tillit och
rädsla.
Alla världens möjligheter bor inom
dig.

Föräldraminnen kontrollerar
tar ansvar för barnets beslut
även när det är vuxet.
Tar ansvar och vet bäst
Förnuftet bortser från känslan

Minska inte barnets upplevelser
med den vuxnas rationalitet.
Håll isär dem
med förnuft och känsla!

Vuxenminnen
förs fram av de samtal
i vilka hjärtat och tanken balanserar
förnuft och känsla samarbetar
där barnet och föräldern möts.

Ihågkomster
är minnen för den som minns,
sanna minnen för den som minns

Sinikka Ortmark Almgren